

R
Z-18
(1999)

Georg-Eckert-Institut BS78

1 156 630 2

ISTORIA ȘI TRADIȚIILE MINORITĂȚII SLOVACE

Programa școlară de *Istoria și tradițiile minorității slovace* a fost aprobată prin

ORDIN AL MINISTRULUI

nr. 4237 din 23.08.1999

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
- Bibliothek -

2007/1596

R
Z-18
(1555)

NOTĂ DE PREZENTARE

Disciplina Istoria și tradițiile minorității slovace își propune să ofere elevilor oportunități pentru conștientizarea apartenenței lor la spațiul cultural și istoric în care trăiesc, prin cunoașterea etniei proprii și a contextului național și universal mai larg. Cunoașterea trecutului și a specificului relațiilor dintre români și slovaci, de-a lungul timpului reprezintă un element cheie al programei. Pentru atingerea acestui scop programa propune conținuturi menite să valorifice sursele documentare și etnografice existente.

Elaborarea programei de Istoria și tradițiile minorității slovace a pornit de la următoarele premise:

- introducerea noului plan-cadru și implicit a obiectului Istoria și tradițiile minorităților la clasele a VI-a și a VII-a cu o oră de trunchi comun (pentru învățământul în limbile minorităților naționale);
- dezvoltarea unei strategii didactice pornind de la obiective care favorizează formarea de competențe și atitudini specifice unui domeniu de cunoaștere;
- abordarea istoriei dintr-o perspectivă interetnică și interculturală (este fundamentală în acest sens folosirea noțiunii de civilizație în diversitatea sa spațio-temporală și ca realitate complexă la nivelul unor comunități diferite);
- asigurarea coerenței la nivelul ariei curriculare Om și societate (prin stabilirea de legături cu programe de Istorie, Geografie și Cultură civică) și între arii curriculare (prin realizarea conexiunilor cu programa de Limbă și literatură maternă);
- proiectarea unui set unitar de obiective cadru și de referință pentru Istoria și tradițiile tuturor minorităților, în corelație cu obiectivele programei generale de istorie.

În acest context, structura programei de față cuprinde: obiective cadru, urmărite pe parcursul celor doi ani de studiu; obiective de referință, activități de învățare și conținuturi proiectate pentru fiecare dintre cele două clase.

În actuala prezentare, programa de Istoria și tradițiile minorității slovace apare ca un instrument util de lucru nu numai pentru profesorii care predau această disciplină, dar și pentru colegii lor din aria curriculară Om și societate care intră astfel în contact cu realități mai puțin abordate și interesante prin încărcătura lor culturală.

Temele și activitățile de învățare propuse reprezintă o ofertă de cunoaștere flexibilă, posibil de adaptat condițiilor concrete ale fiecărei comunități.

OBIECTIVE CADRU

1. Cunoașterea și folosirea termenilor specifici istoriei și civilizației slovace
2. Cunoașterea și utilizarea surselor referitoare la trecutul și prezentul comunității slovace
3. Înțelegerea timpului și a spațiului istoric în contextul civilizației slovace
4. Participarea la activități de interes local care să valorizeze pozitiv relațiile dintre minoritatea slovacă și populația majoritară

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Cunoașterea și folosirea termenilor specifici istoriei și civilizației slovace

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	<i>Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:</i>	<i>Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:</i>
1.1	să recunoască termeni specifici istoriei și civilizației slovace	- alcătuirea de liste de cuvinte pe o temă indicată;
1.2	să identifice și să comenteze toponime din zonă	- alcătuire de familii de cuvinte, liste de sinonime și de antonime;
1.3	să facă analogii între termeni slovaci și termeni românești	- comparare de termeni folosind surse diferite de informare.

2. Cunoașterea și utilizarea surselor documentare referitoare la trecutul și prezentul comunității slovace

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	<i>Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:</i>	<i>Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:</i>
2.1	să identifice surse pe baza cărora se poate reconstitui trecutul comunității slovace	- alcătuirea unei expoziții cu obiecte vechi;
2.2	să identifice în surse diferite informații despre schimbările din domeniul vieții cotidiene	- comentare de surse diferite; - descrierea unei surse istorice folosind un plan dat.

3. Înțelegerea timpului și a spațiului istoric în contextul civilizației slovace

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	<i>Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:</i>	<i>Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:</i>
3.1	să identifice elemente comune și deosebiri între comunitatea slovacă și alte comunități din România	- descrierea unor sărbători și obiceiuri locale;
3.2	să precizeze cadrul geografic și contextul social-politic corespunzător fiecărei perioade din istoria comunității slovace	- proiectarea itinerarului unei excursii tematice;
3.3	să citească hărți istorice	- alcătuirea unui inventar de obiecte vechi pe o temă indicată.

4. Participarea la activități de interes local care să valorizeze pozitiv relațiile dintre minoritatea slovacă și populația majoritară

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	<i>Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:</i>	<i>Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:</i>
4.1	să relateze experiențe pozitive și negative rezultate din contactul cu diferite comunități etnice	- conversație dirijată pe o temă indicată;
4.2	să manifeste disponibilitate pentru participarea la proiecte comunitare autofinanțate sau cu alte surse de finanțare	- vizitarea unor organizații cetățenești și instituții ale statului în scopul cunoașterii activității acestora.

CONȚINUTURI

1. Introducere în studiul istoriei și tradițiilor minorității slovace în România

- Definirea națiunii, minorității și a tradiției culturale
- Surse istorice despre istoria localității/ regiunii.

2. Slavii și originea lor

- Așezarea slavilor în zonele în care trăiesc ei astăzi și atestarea lor documentară
- Teritoriul, organizarea, ocupațiile, habitatul, diferențierile sociale
- Formațiuni statale: statul lui SOMO, rezultat al luptei contra stăpânirii avare
- Definirea limbii vechilor slavi

3. Moravia mare

- Relații cu Apusul Europei
- Pribina, Mojmir, Rastislav
- Afirmarea tendinței de emancipare pe calea organizării bisericii proprii
- Misiunea fraților Cyril și Metodie
- Formarea alfabetului glagolitic și traducerea textelor creștine
- Svätopluk, Kocel, izgonirea urmașilor lui Cyril și Metodie
- Importanța misiunii: slavonă – limba de cult și cancelarie

4. Cucerirea Moraviei Mari de către Regatul Ungariei

- Așezarea ungarilor în Panonia, înfrângerea slavilor conduși de către Mojmir al II-lea, ingerințele ungare în Transilvania contra vlahilor și slavilor conduși de Gelu
- Tendințe istoriografice privind “imigrarea românilor”, “vânzarea teritoriului Moraviei în schimbul unui cal alb”
- Dispariția Moraviei Mari în urma cuceririi de către Regatul Ungariei
- Colonizarea vlahă

5. Feudalizarea societății

- Cristalizarea relațiilor feudale pe teritoriul locuit de slovaci, participarea acestora la lupta antifeudală
- Răscoala lui Gheorghe Doja; Mohaci; stăpânirea otomană
- Teritoriul slovac și cel al Transilvaniei loc de refugiu pentru feudații unguri; similitudini economico-sociale între situația românilor din Transilvania și cea a Slovaciei

6. Mișcări sociale

- Participarea la răscoale antihabsburgice a slovacilor
- Haiducia, urmarea răscoalelor curuților
- Juro Jánošik – Pinteza Viteazul – haiduci deveniți prin folclor eroi naționali ai slovacilor, respectiv ai românilor

7. Reforma și contrareforma pe teritoriul locuit de slovaci

- Reforma
- Contrareforma și exodul slovacilor luterani spre pusta ungară și spre părțile Banatului și Voivodinei
- Migrarea coloniștilor spre pământurile depopulate în urma stăpânirii otomane
- Colonizări particulare, erariale

- Învoielii între coloniști și proprietarii pământului

8. Așezarea slovacilor pe teritoriul actual al României

- Primele atestări ale specialiștilor moravi aduși de principele Gabriel Bethlen
- Așezarea coloniștilor slovaci la Mocrea, apoi în Bihor, Sălaj în sec. al XVIII-lea
- Încheierea colonizării prin venirea slovacilor la Nădlac (1803)
- Colonizarea în Banat – Butin, Vucova
- Continuarea procesului de roire

9. Portul popular și obiceiurile

- Portul popular din zona de deal și cea din zona de câmpie
- Specificul local al portului și al originii lui
- Obiceiuri legate de botez, nuntă, înmormântare
- Obiceiuri de iarnă, colinde, Bethleemul, Dorota
- Obiceiul de Sf. Lucia – oțelitul, “vrăjitoria”, deprinderi de ghicit și prezis măritișul, înlăturarea deochiului, “zmok” – spiridușul aducător de bogăție, luminițe, vârcolaci, fantome, calul alb
- Șezători, “ruptul penelor”, torsul, brodatul, țesutul; locuri de adunare, distracție, muncă dar și de conservare a tradiției orale
- Punerea maiurilor – prilej de manifestare a afecțiunii la tineri
- Folclorul slovac, cântece populare slovace
- Povești, legende Jančik be’ăr.

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Cunoașterea și folosirea termenilor specifici istoriei și civilizației slovace

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- 1.1 să explice în termeni accesibili vârstei noțiuni specifice civilizației slovace
- 1.2 să utilizeze termeni specifici civilizației slovace în diferite contexte de comunicare
- 1.3 să integreze într-un discurs oral sau scris citate sau trimiteri la diferite liste și surse istorice

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- căutarea explicațiilor în dicționare și alte surse de informare;
- exerciții de formulare de texte diferite;
- alcătuirea unei lucrări scrise despre vestigii istorice din localitate;
- elaborare de texte diferite.

2. Cunoașterea și utilizarea surselor documentare referitoare la trecutul și prezentul comunității slovace

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- 2.1 să relateze oral sau în scris aspecte din tradițiile slovacilor din alte zone ale României sau din afara granițelor
- 2.2 să identifice legături între cauzele și consecințele evenimentelor și/ sau proceselor istorice studiate
- 2.3 să includă informații istorice obținute din surse diferite în comunicări cu destinație precisă

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- dezbateri pe baza surselor cadru indicate;
- exerciții de comparare a surselor istorice;
- familiarizare cu metoda interviului;
- comentarea obiectivității/ subiectivității surselor istorice studiate;
- elaborare de articole de revistă și de articole cu caracter etnografic.

3. Înțelegerea timpului și a spațiului istoric în contextul civilizației slovace

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- 3.1 să facă legături între diferite aspecte ale istoriei slovacilor și ale istoriei altor popoare
- 3.2 să exprime opinii despre personaje și evenimente istorice

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- alcătuirea unui ghid turistic al localității;
- exerciții care solicită exprimarea opiniilor;
- alcătuirea de biografii ale personalităților studiate.

4. Participarea la activitățile de interes local care să valorizeze pozitiv relațiile dintre minoritatea slovacă și populația majoritară

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- 4.1 să observe stereotipurile reciproce manifestate în cadrul relațiilor dintre etnia slovacă și alte etnii
- 4.2 să contribuie efectiv la acțiuni de conservare și valorificare a patrimoniului de identitate etnică din localitate

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- discutarea unor cazuri reale sau imaginare de evenimente care implică stereotipii;
- realizarea de proiecte;
- realizarea de portofolii.

CONȚINUTURI

1. Viața social-politică la începutul istoriei

- Cunoașterea izvoarelor istorice pe baza cărora se poate reconstitui situația comunităților slovace de pe teritoriul românesc în perioada de până la dualism
- Studiu de caz: Istoria localității natale.

2. Cultura populară slovacă

- Zicători, cântece populare, (Folklór Slovákov z rumunského Banátu Tečie voda po Maruši, Dve kroniky)
- Povești (Rozprávky, Slovákov z Bihoru)
- Legende (Jančík be'ár)
- Cunoașterea izvoarelor
- Studiu de caz: Creație originală și preluări din noul mediu, căutarea, descoperirea și valorificarea tradițiilor locale

3. Slovacia în timpul dualismului

- Diferențieri sociale în urma desființării iobăgiei
- Legături la nivelul elitelor și al comunităților slovace și românești
- Matica Slovenská și Astra: strădanii pentru dezvoltarea culturilor naționale
- Procesul Memorandiștilor, demersurile lui Vaida-Voevod și Hodza în vederea federalizării Imperiului dualist; Congresul națiunilor oprimate
- Colaborarea dintre români și slovaci pentru alegerea deputatului Ioan Suci

4. Evoluția bisericilor și școlilor minorității slovace în perioada dualismului

- Istoria bisericilor și a școlilor confesionale slovace din România
- Studiu de caz: Cunoașterea istoricului bisericii și al școlii din localitate cât și a evoluției școlilor minoritare slovace în general

5. Asociaționismul minoritarilor slovaci până la 1918

- Asociaționismul nădlăcan și tendințele lui de atragere a comunităților slovace din Banat
- Asociaționismul local
- Pohrebný spolok, Obilnica, Ludový kruh, vzájomná pomocnica Slovenská Ludová banka

6. Minoritarii slovaci la 1918-1919, tendințe de ieșire din dualism, respectiv opoziția față de Republica Ungară a Sfaturilor

- Demersurile comunității slovace din Nădlac conduse de L. Boor și I. Bujna pentru alipirea Nădlacului la România
- Medalion L. Boor
- Demersurile lui L. Boor în Slovacia pentru proclamarea primei Republici Ceho-Slovace
- Căutarea soluției de alipire a enclavei slovace din Alföld la Statul sârbilor, croaților și slovenilor
- Combaterea revoluției lui Béla Kun, “victorioasă” și la Nădlac
- Lupta lui Boor și Bujna pentru alipirea Nădlacului la România

7. Slovacia din România Mare (1918-1940)

- Evoluția minorității slovace din România în condițiile unei societăți democratice
- Reorganizarea bisericii și școlilor în noile condiții
- Asociaționismul în perioada interbelică

- Dezvoltarea culturii slovace în România: școli, presă, personalități
- Convenția culturală româno-cesoslovacă (1936) moment important în crearea unei rețele de școli slovace și cehe din România

8. Slovacii în perioada celui de-al doilea război mondial

- Ocuparea nordului Transilvaniei și implicațiile ei în scindarea comunității slovace din România
- Desființarea de către ocupanți a școlilor slovace din Bihor și Sălaj
- Încercări de constituire a unui front antifascist slav la care aderă și slovacii din Nădlac și Banat
- Victime ale barbariei, familiile din Ip și Cerișa
- Suspendarea presei slovace și a asociațiilor

9. Slovacii în perioada 1945-1948

- Reorganizarea vieții socio-culturale sub egida UDCS
- Organizarea Gimnaziului cehoslovac la Nădlac
- 1947 Repatrierea a cca. 50% din etnicii slovaci în Cehoslovacia
- 1948 Desființarea asociațiilor culturale și organizațiilor democratice de către regimul totalitar comunist

10. Slovacii sub regimul totalitar comunist

- Menținerea minorității slovace prin școli, biserică și prin conservarea tradițiilor
- Constituirea cenaclului literar “Ivan Krasko” din Nădlac
- Reviriment cultural, datorat publicațiilor periodice anuale
- Creșterea unor noi generații de intelectuali datorită existenței liceului cu limba de predare slovacă din Nădlac și a pregătirii periodice de clase cu profil pedagogic

11. Minoritatea slovacă din România după 1989

- Democratizare, privatizare, UDSCR, KVISK
- Reconstituirea Uniunii Democratice a Slovacilor și Cehilor din România
- Constituirea Societății Cultural-Științifice “Ivan Krasko”
- Apariția noii reviste culturale “Naše snahy” și a revistelor “My”, “Rovnožečné zrkadlá”, “Dolnozemský Slovák
- Cel de-al doilea liceu cu limbă de predare slovacă
- Publicarea de cărți în limba slovacă, atât creație originală cât și editarea unor lucrări vechi păstrate în manuscrise
- Festivaluri folclorice cehe și slovace.

TERMENI

- akulturácia	- ihlička do vlás	- prstenkovanie
- asimilácia	- jahodovica	- rís rojenie
- betlehemci	- kar	- sálaš
- bežári	- kmeť	- švabach
- cirkev – cirkévné školy	- križiak	- točna
- čepiec – čepčenie	- krstiny	- úrek
- Dolná zem	- kuruc	- valaška
- Dorota – dorotáši	- labanc	- vrcháři
- dolináři	- lámačky	- začítovanie
- elita	- máje – kladenie májov	- zbojník
- Fašiangy	- ocel'ovanie	- zmok
- halušky – kysnuté halušky	- parta	- zrub
- Horné Uhorsk	- páračky – páranie peria	

PERSONALITĂȚI

- E. HAAN – Autor al primei monografii privind slovacii din Nădlac (perioada 1803-1853)
- K. HRDLIČKA – Poet și traducător al poeziei lui Petöffi în limba slovacă
- Jozef KOZÁCEK – Vicepreședinte al Maticii Slovenská, exilat ca înalt prelat la Oradea după interzicerea activității Maticii Slovenská
- O. SEBERINI – Politician, prozator, publicist, luptător pentru drepturile slovacilor, animator al ideii unui teatru național român la Arad
- Ivan KRASKO – Primul traducător în slovacă al versurilor lui M. Eminescu; poet; a studiat în Transilvania
- I. BUJNA – Autorul monografiei *Stručný nástin ...*, *Ludový kruh ...*
- J. G. TAJOVSKÝ – Scriitor realist care a trăit 7 ani la Nădlac scriind o bună parte a operei sale (schițe și piese de teatru) inspirate din realitatea mediului economic și social slovac din Nădlac
- G. AUGUSTÝNI – Publicist, scriitor, redactor la “*Tribuna*” din Arad și la Sibiu, liant între elitele naționale, culturale și politice slovace și române
- L. BOOR – Luptător pentru alipirea Nădlacului la România
- I. BUJNA – Luptător pentru alipirea Nădlacului la România
- J. KAMEŤ – Animator al vieții culturale slovace interbelice
- P. P. DOVÁL – Animator al vieții culturale slovace interbelice
- M. RADIX – Animator al vieții culturale slovace interbelice

